

מגדה לגדה

בין צבא לחברה

יום העיון לזכר 73 חללי אסון המסוקים

הרהורים על בחירות / קיר אוזן (UZAN)

"הפילוסוף הצרפתי ז'אן פול סארטר טוען בספרו "אקזיסטנציאליזם הוא הומניזם" שיותר ממה שמגדירות אותנו האמונות או הערכים שאנו מאמצים לתוכנו וחושבים על עצמנו, מגדירות אותנו הבחירות שלנו. הבחירות שלנו הם הפועל היוצא של מערכת האמונות והערכים וההשפעות שעיצבו אותנו למי שאנחנו היום. הם למעשה המימוש המעשי של מי שאנחנו או לפחות של מה שאנחנו מאמינים וחושבים על עצמנו.

הרבה פעמים אנחנו מחליטים מתוך פחד או ממקום של החינוך שקיבלנו מהסביבה או מההורים, אנחנו אומרים לעצמנו ש"לא הייתה לי ברירה" או "שחייבים כי זה פשוט ככה" אבל האמת היא שזה לא נכון, תמיד יש ברירה. האדם הוא יצור חופשי והחירות היא חלק מההוויה שלנו כבני אדם. הבחירות הם מרכיב בלתי נפרד מחוויית הקיום שלנו, שכן החיים הם רצף אינסופי של בחירות, והאדם חי את חיוו לטוב או לרע, מתוך בחירותיו.

אנחנו בוחרים כל הזמן והבחירות שלנו מושפעות ממספר עצום של גורמים פנימיים וחיצוניים וגם מאותו הרגע הספציפי שבו אנחנו נמצאים כשאנחנו מקבלים החלטה. לעיתים אנחנו יודעים להגיד על החלטות מסוימות שהיום, בדיעבד, ככל הנראה לא היינו מקבלים אותן, היינו בוחרים אחרת. וזה באמת נכון כי המציאות שלנו ואנחנו משתנים כל הזמן.

"אי-אפשר להיכנס לאותו הנהר פעמיים" ולא רק כי הוא משתנה כל הזמן אלא כי גם אנחנו משתנים. עד כמה אנחנו מודעים לכך שאנחנו משתנים כל הזמן?

עד כמה אנחנו מודעים לכך שגם אם בכל יום אנו עושים בדיוק את אותו דבר, אנו עושים זאת מכיוון שאנו בוחרים לעשות זאת, גם אם זה באופן לא מודע. מה שחשוב הוא לצאת מהמצב האוטומטי של החיים ופשוט לשאול את עצמנו כל הזמן אם החיים שאליהם אני מתעורר כל בוקר הם באמת החיים אותם אני רוצה לחיות ואם כן עלי לבחור זאת כל יום מחדש.

או אם להשתמש שוב במילותיו של הפילוסוף הצרפתי הנחמד שהזכרנו קודם: "כל אדם חייב להמציא את דרכו".

* "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יִשְׁעִיָּהוּ צֶא-נָא לְקִרְאת אֶחָז, אֲתָהּ וְשָׂאָר יְשׁוּב בְּנֵיָהּ, אֶל-קָצֵה תְּעַלֶּת הַבְּרִכָּה הָעֲלִיּוֹנָה, אֶל-מַסְלַת שְׂדֵה כּוֹבֵס: וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַשְּׁמֵר וְהַשְּׁקֵט אֶל-תִּירָא וּלְבָבְךָ אֶל-יָרֵךְ, מִשְׁנֵי זַנְבוֹת הָאֲוִדִים הָעֹשְׂנִים הָאֵלֶּה בְּחָרֵי-אֶף רְצִין וְאַרְם, וּבֶן-רְמֵלָיָהוּ".

ישעיהו פרק ז', ג

* אסון המסוקים התרחש בשבוע שבין פרשת יתרו לפרשת משפטים. בהפטרה של שבת פרשת יתרו (הנקראת בספר ישעיהו) מופיעים הפסוקים שלעיל.

עיצוב: מיכל סנר בלייזיס

דוא"ל: hvg@sulam.co.il

קייבוץ דפנה, גליל עליון

04-6901200

מארגן: כל ישראל חברים

רציונל התכנית

בליל יום שלישי, ארבעה בפברואר, שנת 1997, אירע אחד האסונות הכבדים, שידעו מדינת ישראל וצה"ל. שני מסוקי יסעור עמוסים לעייפה בחיילים, בתחמושת ובנשקים עושים את דרכם באפלה האווירית לעבר לבנון. מסיבה לא ידועה פגע אחד המסוקים ברוטור האחורי של המסוק שלפניו, וכתוצאה מכך התרסקו השניים בעוצמה אל הקרקע.

היסעור הראשון התרסק על פלג נחל ליד קיבוץ דפנה, ואילו השני התרסק על בתי צימרים ביישוב הסמוך "שאר ישוב". סמל אלחנדרו (אלה) הופמן, בן 19 בנופלו, היה בוגר "הר וגיא". מיקום האסון - מול בית הספר ונפילתו של אלה הביאו את צוות המורים בשיתוף עם עמותת אסון המסוקים להפוך את האירוע הטרגי ליום עיון, שיתקיים ב"הר וגיא", לזכרם של חללי האסון.

במשך השנים הפך יום העיון לאחד מרגעי השיא של בית הספר. יום זה נותן ביטוי עמוק לעשייה ערכית, חברתית וקהילתית ממדרגה ראשונה, ומהווה הזדמנות עבור התלמידים לבחון סוגיות אקטואליות שבין צבא לחברה, ולגבש את זהותם היהודית והישראלית.

יום העיון נותן ביטוי למספר רכיבי זהות גם יחד:

רכיב של מקום - התלמידים, במסגרת הכשרתם, מבקרים באנדרטה לזכר הנופלים הסמוכה לבית הספר, ופוגשים שם בנציגי המשפחות השכולות.

רכיב של טקסט - לימוד של מגוון טקסטים יהודיים, ציוניים ואזרחיים, זאת במסגרת בחירת הנושא של יום העיון מדי שנה בשנה.

רכיב היסטורי - הנצחה של הנופלים דרך תערוכת תמונות של הנופלים, מסמכים מיום האסון וחוברות זיכרון.

רכיב טקסי - המסורת החוזרת ונשנית של קיום יום העיון עצמו, וכן הטקס הצבאי, החותם אותו בסיומו.

העיסוק ברכיבים אלה נע כל העת במרחב שבין האישי לקולקטיבי. התלמידים לומדים וחווים מצד אחד את ההיבטים הקולקטיביים של אסון המסוקים, תוך התמקדות בתהליך הלמידה, העוסק בקשר שבין צבא לחברה, ומצד שני הם נדרשים כל העת לבירור אישי, לשאילת שאלות ולנקיטת עמדות.

הערכים המרכזים, המובילים את יום העיון הם:

ערך ההידברות - הדיאלוג בין קצוות שונים של החברה הישראלית. חשיפה למגוון של דעות פוליטיות ואזרחיות, המאמנות את התלמיד לבחון את עמדותיו ולברר את מרכיבי הזהות, המתאימים לו.

ערך הסובלנות - פיתוח סובלנות ויכולת הקשבה למגוון רחב של דעות ועמדות, תוך שמירה על תרבות השיח והכבוד לאחר.

ערך האחיות - בראש ובראשונה, המחויבות של התלמידים המנחים לתהליך ההכשרה הארוך (כשלושה חודשים) ולהנחיית המושבים, וכן פיתוח אחריות ביחס לשאלות עקרוניות של החברה הישראלית.

מטרות יום העיון:

1. הנצחת הנופלים בדרך, המזמנת שיח רלוונטי לימינו.
2. דיון בסוגיות שבין צבא וחברה בישראל היום.
3. שיח מברר זהות באמצעות לימוד, דיון ושאילת שאלות
4. הכנה לשירות משמעותי בצה"ל
5. הכשרת מנחים עמיתים (תלמידים) להדרכה להנחייה ולניהול הדיון.

אנו מאמינים כי בזכות יום העיון אנו מחנכים את תלמידינו, כיצד ניתן לצאת מהאדישות ולנקוט עמדה, ומה משמעותה של מעורבות חברתית, הלכה למעשה. השראה לכך הם מקבלים הן מתהליך הלימוד והן מהנחיית העמיתים, הן מהמפגש עם המשפחות השכולות והן מהמפגש עם אנשי הציבור, השותפים, אף הם, להנחייה.

באמצעות יום העיון אנו מבקשים לפתח בקרב תלמידינו ראייה ביקורתית, מיומנות של למידה ושאילת שאלות, וניסוח עמדה, המבוססת על מקורות ידע שונים. כמו כן, אנו מבקשים לפתח אצל התלמידים אחריות ויכולת לעבוד בצוות ולהתמודד עם נושא השכול בצורה אמיצה, כזו המקדמת חשיבה ומגבירה את תחושת השייכות שלהם לבית הספר, לחברה בה הם חיים ולמדינת ישראל.

"הכל צפוי, והרשות נתונה, ובטוב העולם נדון. והכל לפי רב המעשה"

מסכת אבות פרק ג' משנה ט"ו

אמרה בת ארבע מלים במסכת אבות מבטאה תמצית של אחת מן השאלות הגדולות המטרידות את האדם בכל התרבויות ובכל התקופות, בהגות פילוסופית, משפטית ומוסרית, ובאמונה דתית כאחד.

"הכל צפוי והרשות נתונה" - אלה דברי אישיות מרכזית בעולמה של תושבע"פ, דברי ר' עקיבא גדול התנאים, ועליהם (ועל המשכם בפרק ג', משנה ט"ו), אומר גדול המאמינים וההוגים שלאחר תקופת התלמוד, הרמב"ם, בפירוש המשנה: "זה המאמר כולל דברים גדולים מאד, וראוי היה זה המאמר שיהא לר' עקיבא".

לפנינו מוצגת בכל חריפותה בעיית הדטרמיניזם והבחירה החופשית, בעיה אשר אנשי דעות ואמונות שונות, ואף מנוגדות זו לזו, כרכו בה את הבנתם את עצמם ואת שיפוטם על מהות האדם, תפיסות אמוניות-דתיות של מעמדו של האדם לפני האל, ותורות מידות ותורות ערכים שמחוץ לתחומי ההגות הדתית.

פרופ' ישעיהו ליבוביץ

תודות

למפתחי המוצר בצוות הנהגת מארג בבית הספר: מאיה גורדון, טלי ליפקין שחק, שולי מועלם, רותי שרייבמן ותלמידי י' - י"ב המסייעים בהנחייה של יום העיון.

לאנשי צוות מארג:

אלישבע בולג מנחה שנה א'-ב', עמיחי צור מנהל חינוכי במארג - כל ישראל חברים ומנחה בית הספר, חיים פרג - מנהל תחום שנת האות וסופרוויזר של בית הספר, שוקי יניב אלחדד - מנהלת החטיבה לזהות יהודית ב"כל ישראל חברים".

לדורית שבח על ההגהה.

לאודליה רחבי על עימוד התכנים.